

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön,
Unescon suosituksia ja sopimuksia n:o 10

**ROTUA JA ROTUENNAKKOLUULOJA
KOSKEVA JULISTUS**

Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki, 1982

**YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön,
Unescon suosituksia ja sopimuksia n:o 10**

**ROTUA JA ROTUENNAKKOLUULOJA
KOSKEVA JULISTUS**

**Hyväksytty Unescon yleiskokouksen 20. istunnossa
27.11.1978 Pariisissa**

**Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki 1982**

ROTUA JA ROTUENNAKKOLUULOJA KOSKEVA JULISTUS

JOHDANTO

Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatusta-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon yleiskokouksen 20. istunto on kokoontunut Pariisissa lokakuun 24. ja marraskuun 28. päivän välisenä aikana 1978 ja

toteaa, että Unescon marraskuun 16. päivänä 1945 hyväksytyn perussäännön johdannossa esitetään, että "juuri päättyneen suuren ja kauhean sodan teki mahdolliseksi ihmisten arvon, tasa-arvoisuuden ja keskinäisen kunnioituksen ihanteiden kieltäminen, ja taipumus korvata ne tietämättömyyttä ja ennakkoluuloja hyväksi käyttäen rotujen ja ihmisen erilaisuuden opilla",

toteaa, että perussäännön ensimmäisen artiklan mukaan Unescon tarkoituksena "on edistää rauhaa ja turvallisuutta kehittämällä kansojen välistä yhteistyötä kasvatukseen, tieteeseen ja kulttuuriin avulla, jotta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa kaikille kansoille, tunnustettujen oikeuden, lain, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien periaatteiden yleismaailmallinen kunnioitus voitaisiin rotuun, sukupuoleen, kieleen tai uskontoon katsomatta turvata",

toteaa, että yli kolme vuosikymmentä Unescon perustamisen jälkeen nämä periaatteet ovat aivan yhtä tärkeitä kuin silloin, kun ne tuotiin julki sen perussäännössä,

on tietoinen siirtomaajärjestelmän purkamisesta ja muista historiallisista muutoksista, jotka ovat palauttaneet useimmille aikaisemmin vieraan vallan alla olleille kansoille itsemääräämisoikeuden. Tämä on tehnyt kansainvälisestä yhteistyöstä yleismaailmallisen ja moninaisen kokonaisuuden ja luonut uusia mahdollisuuksia hävittää perinpohjin rasismia ja tehdä kansallisesti ja kansainvälisesti loppu sen vastenmielisistä ilmenemismuodoista kaikessa yhteiskunnallisessa ja poliittisessä elämässä,

ISBN 951-46-6817-0
ISSN 0357-4067

Helsingin yliopiston monistuspalvelu
Painatusjaos Helsinki 1983

on vakuuttunut siitä, että ihmisrodulle on ominaista ykseys ja siitä johtuva kaikkien ihmisten ja kansojen olennainen tasa-arvoisuus. Ne nähdään filosofian, moraalien ja uskonnon ylevimmissä ilmauksissa ja ne heijastavat ihannetta, jota kohti etiikka ja tiede nykyään suuntautuvat,

on vakuuttunut siitä, että kaikki kansat ja ihmisryhmät rakenteestaan tai etnisestä alkuperästään riippumatta osallistuvat ominaislaatuun mukaisesti sivilisaatioiden ja kulttuurien kehitykseen. Ne muodostavat moninaisuudessaan ja toisiinsa sekoittuen ihmiskunnan yhteisen perinnön,

vakuuttaa noudattavansa Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa ja Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ilmaistuja periaatteita, ja vakuuttaa päättäneensä edistää Ihmisoikeuksia koskevien kansainvälisten yleissopimusten sekä Uuden kansainvälisen talousjärjestyksen aikaansaamista koskevan julistuksen toteuttamista,

on myös vakaasti päättänyt edistää Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan YK:n julistuksen ja kansainvälisen yleissopimuksen toteuttamista,

mainitsee erityisesti Yleissopimuksen joukkotuhon estämisestä ja rankaisemisesta, Yleissopimuksen apartheid-rikosten ehkäisemisestä ja rankaisemisesta ja Yleissopimuksen vanhentumissäännösten soveltamattomuudesta sotarikoksiin ja rikoksiin ihmiskuntaa vastaan,

muistuttaa myös Unescon jo hyväksymistä kansainvälisistä asiakirjoista. Näitä ovat erityisesti Sopimus ja suositus syrjinnän poistamisesta opetuksen alalla, Suositus opettajien asemasta, Julistus kansainvälisen kulttuuriyhteistyön periaatteista, Suositus kasvatuksesta kansainväliseen yhteisymmärrykseen, yhteistyöhön ja rauhaan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien opettamisesta, Suositus tieteenharjoittajien asemasta ja Suositus laajojen väestöpiirien osallistumisesta kulttuurielämään.

muistaa Unescon asiantuntijakokouksen hyväksymät neljä päätöslauselmaa rotukysymyksestä,

vakuuttaa uudelleen haluavansa osallistua voimakkaasti ja rakentavasti Rasismien ja rotusyrjinnän vastustamisen vuosikymmenen ohjelman toteuttamiseen, niin kuin se määriteltiin Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen 28. istunnossa,

toteaa syvästi huolestuneena, että rasismi, rotusyrjintä, kolonialismi ja apartheid koettelevat jatkuvasti maailmaa alati muuttuvissa muodoissa. Tämä johtuu ihmisoikeusperiaatteiden vastaisten lainsäädännöllisten määräysten ja hallitusten ja hallinnollisten menettelytapojen jatkumisesta. Samoin se johtuu sellaisista edelleen olemassa olevista poliittisista ja yhteiskunnallisista rakenteista, yhteyksistä ja asenteista, joille on ominaista epäoikeudenmukaisuus ja ihmisten halveksunta. Ne johtavat epäedullisessa asemassa olevien ryhmien jäsenten hylkimiseen, nöyryyttämiseen ja riistoon tai pakotettuun yhdenmukaistamiseen,

ilmaisee suuttumuksensa näistä ihmisarvoon kohdistuvista loukkauksista, valittaa niitä esteitä, joita ne muodostavat kansojen keskinäiselle ymmärtämykselle, ja on huolestunut siitä vaarasta, että ne saattavat vakavasti järkyttää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta,

hyväksyy ja antaa juhlallisesti tämän rotua ja rotuennakkoluuloja koskevan julistuksen:

ARTIKLA 1

1. Kaikki ihmiset kuuluvat yhteen lajiin ja polveutuvat samoista esi-isistä. He syntyvät tasa-arvoisina ja heillä on yhtäläiset oikeudet ja he muodostavat kaikki erottamattoman osan ihmiskunnasta.

2. Kaikilla yksilöillä ja ryhmillä on oikeus olla erilaisia, pitää itseään erilaisina ja tulla pidetyksi erilaisina. Elämäntapo-

jen erilaisuus ja oikeus olla erilainen eivät kuitenkaan saa missään olosuhteissa olla tekosyynä rotuennakkoluuloille. Ne eivät saa oikeuttaa minkäänlaiseen syrjintään sen enempää lainsäädännössä kuin käytännössäkään eivätkä tarjota perusteita apartheid-politiikalle, joka on rasismin äärimmäinen muoto.

3. Sama alkuperä ei millään tavalla vaikuta siihen, että ihmiset voivat ja saavat elää eri tavalla. Se ei myöskään poista kulttuurin, ympäristön ja historian erilaisuuteen perustuvien erojen olemassa oloa eikä oikeutta säilyttää oma kulttuuri-identiteetti.

4. Kaikilla maailman kansoilla on yhtäläiset kyvyt saavuttaa korkein taso älyllisessä, teknisessä, yhteiskunnallisessa, taloudellisessa, kulttuuriin liittyvässä ja poliittisessa kehityksessä.

5. Eri kansojen saavutusten erot johtuvat täysin maantieteellisistä, historiallisista, poliittisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista ja kulttuuritekijöistä. Nämä erot eivät voi missään tapauksessa olla tekosyynä kansakuntien tai kansojen keskinäisen arvon luokittelulle.

ARTIKLA 2

1. Millään teorialla, joka väittää, että rodulliset tai etniset ryhmät ovat luonnostaan parempia tai huonompia, ja antaa näin ymmärtää, että joillakin olisi oikeus hallita tai eliminoida toisia, huonommiksi otaksuttuja, tai jonka arvoasetelmat perustuvat rotuerotteluun, ei ole tieteellistä pohjaa. Se on myös ristiriidassa ihmiskunnan moraalisten ja eettisten periaatteiden kanssa.

2. Rasismiin kuuluvat rotuopit, ennakkoluuloiset asenteet, syrjivä käyttäytyminen, rakenteelliset järjestelyt ja vakiintuneet menettelytavat, jotka johtavat rotujen eriarvoisuuteen. Ne johtavat myös erheelliseen käsitykseen, että ryhmien väliset syrjintäsuhteet ovat moraalisesti ja tieteellisesti oikeutettuja. Rasismi heijastuu lainsäädännön tai säädösten syrjivinä määräyksinä ja

syrjivinä menettelytapoina sekä epäsosiaalisina uskomuksina ja tekoina. Se estää uhriensa kehityksen, turmelee harjoittajansa, saattaa kansakunnat sisäiseen hajaannukseen, estää kansainvälistä yhteistyötä ja luo poliittista jännitystä kansojen välille. Se on vastoin kansainvälisen lain perusperiaatteita ja uhkaa siksi vakavasti kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.

3. Rotuennakkoluulot ovat täysin vailla oikeutusta. Ne liittyvät historiallisesti vallan epätasapainoon. Niitä vahvistavat yksilöiden ja ryhmien väliset taloudelliset ja yhteiskunnalliset erot. Vielä nykyäänkin pyritään väittämään tällaista eriarvoisuutta oikeutetuksi.

ARTIKLA 3

Kaikenlainen rotuun, väriin, etniseen tai kansalliseen alkuperään tai rasististen näkökohtien aiheuttamaan uskonnolliseen suvaitsemattomuuteen perustuva erottelu, hyljeksiminen, rajoittaminen tai suosiminen ovat ristiriidassa oikeudenmukaisen ja ihmisoikeuksien kunnioituksen takaavan kansainvälisen järjestyksen kanssa. Ne tuhoavat tai vaarantavat valtioiden täysivaltaisen tasa-arvon ja kansojen itsemääräämisoikeuden tai rajoittavat mielivaltaisella tai syrjivällä tavalla jokaisen ihmisen ja ryhmän oikeutta täyteen kehitykseen. Oikeus täyteen kehitykseen edellyttää yhtäläistä mahdollisuutta käyttää henkilökohtaisen ja kollektiivisen edistytksen ja itsensä toteuttamisen keinoja sellaisessa ilmapiirissä, jossa kunnioitetaan sekä kansallisia että maailmanlaajuisia sivistys- ja kulttuuriarvoja.

ARTIKLA 4

1. Kaikenlainen rodullisiin ja etnisiin näkökohtiin perustuva rajoittaminen, joka koskee ihmisten täydellistä itsensä toteuttamista ja heidän vapaata yhteydenpitoaan, on vastoin yhtäläisen ihmisarvon ja yhtäläisten oikeuksien periaatteita. Sitä ei voida sallia.

2. Yksi tämän periaatteen vakavimmista loukkauksista on apartheid,

joka samoin kuin kansanmurha on rikos ihmiskuntaa vastaan ja uhkaa vakavasti kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.

3. Muu rotuerottelu ja syrjinnän harjoittaminen ja menettelytavat ovat rikoksia ihmiskunnan omaatuntoa ja arvoa vastaan. Ne saattavat johtaa poliittiseen jännitykseen ja vakavasti vaarantaa kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.

ARTIKLA 5

1. Kulttuuri on kaikkien ihmisten tuottama, ihmiskunnan yhteinen perintö. Se on kasvatusta laajimmassa merkityksessään. Se tarjoaa ihmisille yhä tehokkaampia sopeutumistapoja ja antaa heille mahdollisuuden vakuuttua siitä, että heillä jo syntyessään on yhtäläinen arvo ja yhtäläiset oikeudet. Se tarjoaa myös mahdollisuuden käsittää, että ihmisten tulisi kunnioittaa kaikkien ryhmien oikeutta omaan kulttuuri-identiteettiin ja niille tunnusomaisen kulttuurinelämän kehittämiseen kansallisesti ja kansainvälisesti. On itsestään selvää, että jokaisella ryhmällä on valta päättää täysin vapaasti niiden arvojen ylläpitämisestä, joita se pitää omalle identiteetilleen välttämättöminä. Samoin ryhmät voivat päättää tarpeen mukaan niiden soveltamisesta tai rikastuttamisesta.

2. Perustuslakinsa periaatteiden ja käytäntönsä mukaisesti valtioilla sekä kaikilla muilla päätösvaltaisilla viranomaisilla ja koko opettajien ammattikunnalla on vastuu siitä, että kaikkien maiden koulutusresursseja käytetään rasisminvastaiseen taisteluun. Erityisesti tulee varmistaa, että opetussuunnitelmissa ja oppikirjoissa käsitellään tieteellisesti ja eettisesti ihmiskunnan ykseyttä ja erilaisuutta ja että mitään kansaa ei loukkaavasti erotella toisista. Opettajia tulee kouluttaa saavuttamaan nämä päämäärät. Samoin koulutusjärjestelmän resurssit tulee saattaa kaikkien väestöryhmien käyttöön ilman rajoituksia tai syrjintää. Tulee myös ryhtyä asianmukaisiin toimiin, joilla korjataan eräiden rodullisten tai etnisten ryhmien koulutus- ja elintasossaan kärsimät haitat ja erityisesti estetään näiden haittojen siirtyminen edelleen lapsille.

3. Joukkotiedotusvälineitä ja niitä valvovia ja niiden palveluksessa olevia sekä kaikkia kansallisten yhteisöjen järjestäytyneitä ryhmiä kehoitetaan ottamaan asianmukaisesti huomioon Ihmisoikeuksien yleismaailallisessa julistuksessa ilmaistut periaatteet, erityisesti sananvapauden periaate ja edistämään yksilöiden ja ryhmien keskinäistä ymmärtämystä, suvaitsevaisuutta ja ystävyyttä. Niitä kehoitetaan myös auttamaan rasismien, rotusyrjinnän ja rotuennakkoluulojen perinpohjaisessa hävittämisessä. Ne voivat tehdä näin pidättäytymällä erityisesti esittämästä kaavamaisesta, puolueellista, yksipuolista tai tendenssimäistä kuvaa yksilöistä ja eri ihmisryhmistä. Rodullisten ja etnisten ryhmien yhteydenpidon on oltava molemminpuolista, niin että ne voivat ilmaista itseään ja tulla kuulluiksi täysin esteittä. Joukkotiedotusvälineiden olisi sen vuoksi otettava auliisti vastaan yksilöiden ja ryhmien tällaista yhteydenpitoa helpottavia ajatuksia.

ARTIKLA 6

1. Valtioilla on ensisijainen vastuu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien varmistamisesta täysin tasa-arvoisesti kaikkien yksilöiden ja ryhmien arvoon ja oikeuksiin nähden.

2. Toimivaltansa rajoissa ja perustuslakinsa periaatteiden ja käytäntönsä mukaisesti valtioiden tulisi ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin, muun muassa lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin estääkseen, kieltääkseen ja perinpohjaisesti hävittääkseen rasismien, rasistisen propagandan, rotuerottelun ja apartheidin. Näin tulisi menetellä myös erityisesti kasvatuksen, kulttuurin ja tiedonvälityksen aloilla. Niiden tulee edelleen ryhtyä toimenpiteisiin rotuennakkoluulojen ja rotuasenteiden syistä ja ehkäisemisestä saadun luonnon- ja yhteiskuntatieteellisen tiedon ja asiaankuuluvien tutkimustulosten levittämiseksi. Tällöin niiden tulee ottaa asianmukaisesti huomioon Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ja Kansalaisyhteisöä koskevia poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen periaatteet.

3. Koska rotusyrjinnän kieltävät lait eivät sinänsä ole riittäviä,

valtioilla on myös velvollisuus täydentää niitä hallinnollisilla toimenpiteillä. Niiden tulee tutkia rotusyrjintätapauksia järjestelmällisesti. Niiden tulee myös kehittää kokonaisvaltainen lakisääteinen oikeusjärjestelmä rotusyrjintää vastaan. Niiden tulee luoda laajapohjaiset koulutus- ja tutkimusohjelmat, jotka on suunniteltu rotuennakkoluuloja ja rotusyrjintää vastaan käytävää taistelua varten. Niiden tulee myös luoda myönteisiä poliittisia, yhteiskunnallisia, kasvatuksen ja kulttuurin toimenpideohjelmaa, joiden tarkoitus on edistää ryhmien aitoa keskinäistä kunnioitusta. Olosuhteiden niin vaatiessa tulisi ryhtyä toteuttamaan erityisohjelmia, joilla parannetaan epäedullisessa asemassa olevien ryhmien asemaa. Lisäksi tulisi varmistaa kansalaisten tehokas osallistuminen yhteisön päätöksentekoon.

ARTIKLA 7

Poliittisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten toimenpiteiden lisäksi lainsäädäntö on mitä tärkein keino yksilöiden yhtäläisen arvon ja oikeuksien varmistamiseksi. Samoin se tarjoaa keinon hillitä kaikkea sellaista propagandaa, järjestäytymismuotoja tai menettelytapoja, jotka perustuvat sellaisiin aatteisiin tai teorioihin, jotka nojautuvat rodullisten tai etnisten ryhmien väitettyyn paremmuuteen tai jotka pyrkivät oikeuttamaan tai rohkaisemaan rotuvihaa tai syrjintää missä muodossa tahansa. Valtioiden tulisi ottaa käyttöön tähän sopiva lainsäädäntö ja pitää huolta siitä, että se saatetaan voimaan. Samoin niiden tulee pitää huolta että valtion palvelutoiminnassa sovelletaan tätä lainsäädäntöä ottaen asianmukaisesti huomioon Ihmisoikeuksien yleismaailmissa julistuksessa ilmaistut periaatteet. Tämän lainsäädännön tulisi olla osa poliittista, taloudellista ja yhteiskunnallista toimintaa, joka johtaa sen toteuttamiseen. Yksilöiden sekä julkisten että yksityisten oikeushenkilöiden, tulee mukautua tällaiseen lainsäädäntöön ja käyttää kaikkia asianmukaisia keinoja auttaakseen koko väestöä ymmärtämään ja soveltamaan sitä käytännössä.

ARTIKLA 8

1. Yksilöillä on oikeus sellaiseen taloudelliseen, yhteiskunnalli-

seen, sivistykselliseen ja lailliseen kansalliseen ja kansainväliseen järjestykseen, joka antaa heille mahdollisuuden käyttää kaikkia kykyjään täysin yhtäläisten oikeuksien ja mahdollisuuksien perusteella. Heillä on myös vastaavat velvollisuudet lähimmäisiään, omaa yhteiskuntaansa ja kansainvälistä yhteisöä kohtaan. Heillä on siten velvollisuus edistää sopua kansojen kesken, taistella rasismia ja rotuennakkoluuloja vastaan ja auttaa kaikin käytettävissään olevin keinoin rotusyrjinnän kaikkien muotojen perinpohjaisessa hävittämisessä.

2. Luonnon-, yhteiskuntatieteellisen ja kulttuurintutkimuksen asiantuntijoita sekä tieteellisiä järjestöjä ja seuroja pyydetään ryhtymään rotuennakkoluulojen ja rasististen asenteiden sekä menettelytapojen objektiiviseen tutkimukseen laajalla tieteidenvälisellä pohjalla. Kaikkien valtioiden olisi rohkaistava tällaista tutkimusta.

3. Asiantuntijoiden velvollisuus on erityisesti varmistaa kaikin käytettävissä olevin keinoin, että heidän tutkimustuloksiaan ei tulkita väärin. Heidän tulee myös auttaa yleisöä ymmärtämään tutkimustuloksiaan.

ARTIKLA 9

1. Se periaate, että kaikilla ihmisillä ja kansoilla on yhtäläinen arvo ja yhtäläiset oikeudet rodusta, väristä tai alkuperästä riippumatta, on kansainvälisen lain yleisesti hyväksytty ja tunnustettu periaate. Sen mukaisesti kaikki jonkin valtion harjoittamat rotusyrjinnän muodot ovat kansainvälisen lain rikkomuksia ja johtavat kansainväliseen vastuuvollisuuteen.

2. Yksilöiden ja ryhmien yhtäläinen arvo ja yhtäläiset oikeudet on varmistettava tarvittaessa erityistoimin. Samalla tulee varmistaa, että ne eivät osoittaudu rodullisesti syrjiviksi. Tässä suhteessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti epäedullisessa asemassa oleviin rodullisiin tai etnisiin ryhmiin. Niille tulee suoda täysin tasa-arvo-

sesti ja ilman syrjintää tai rajoituksia lakien ja asetusten suoja sekä voimassaolevat, erityisesti asumiseen, työhön ja terveyteen liittyvät sosiaali-edut. Heidän kulttuurinsa ja arvojensa aitoutta on kunnioitettava ja heidän yhteiskunnallista ja ammatillista edistymistään on helpotettava erityisesti koulutuksen avulla.

3. Vierasta alkuperää olevien väestöryhmien, erityisesti isäntämaan kehittämiseen osallistuvien siirtotyöläisten ja heidän perheidensä olisi saatava hyötyä heille suunnitelluista tarkoituksenmukaisista toimenpiteistä. Niiden tarkoituksena on suoda heille turvallisuutta ja kehittää heidän oman arvonsa ja kulttuuriarvojensa kunnioitusta ja helpottaa heidän sopeutumistaan isäntämaan ympäristöön. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on myös helpottaa heidän ammatillista edistymistään ja ottaa huomioon heidän myöhempi sopeutumisensa alkuperämaahansa ja heidän osallistumisensa sen kehittämiseen. Tulisi myös ryhtyä toimenpiteisiin, jotka mahdollistavat äidinkielen-opetuksen heidän lapsilleen.

4. Kansainvälisten taloussuhteiden nykyinen tasapainottomuus vaikuttaa osaltaan rasismiin ja rotuennakkoluulojen pahentumiseen. Kaikkien valtioiden tulisi sen vuoksi pyrkiä vaikuttamaan siihen, että kansainvälinen talousjärjestelmä rakennetaan uudelleen oikeudenmukaisemmalle pohjalle.

ARTIKLA 10

Yleismaailmallisia ja alueellisia, valtiollisia ja ei-valtiollisia kansainvälisiä järjestöjä pyydetään toimimaan yhteistyössä ja auttamaan toimivaltansa ja varojensa puitteissa tämän julistuksen periaatteiden perinpohjaisessa ja täydellisessä toteuttamisessa. Niitä pyydetään osallistumaan kaikkien arvoltaan ja oikeutuksiltaan yhdenvertaisina syntyneiden ihmisten oikeutettuun taisteluun rasismiin, rotuerotteluun, apartheidin ja kansanmurhan tyranniaa ja sortoa vastaan, niin että kaikki maailman kansat voivat ikuisiksi ajoiksi vapautua näistä vitsauksista.